

ORTA VADELİ PROGRAMA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME (2014 -2016)

I- Dünya Ekonomisine İlişkin Öngörüler

Orta Vadeli Program'ın (OVP) global makroekonomik çerçevesi oluşturulurken, 2014-2016 döneminde;

- küresel büyümenin tedrici olarak artacağı,
- Türkiye'nin ticaret ortaklarının ılımlı büyüyeceği,
- büyümenin finansmanında yabancı sermaye girişinin yeterli katkıyı sağlayacağı ve
- dış ticaret hadlerinde kısmi bir iyileşme gerçekleşeceği

öngörülmüştür. Ayrıca, ham petrol fiyatının 2013 yılında 108,8 USD/varil olacağı ve Program dönemi boyunca gerileyerek 2016 yılı sonunda 93,1 USD/varil kadar ineceği varsayılmıştır.

IMF Tahminleri (%)		
	2013	2014
Büyüme		
Dünya	2,9	3,6
Gelişmiş Ülkeler	1,2	2,0
ABD	1,6	2,6
Euro Alanı	-0,4	1,0
Japonya	2,0	1,2
Gelişmekte Olan Ülkeler	4,5	5,1
Çin	7,6	7,3
Brezilya	2,5	2,5
Türkiye	3,8	3,5
Enflasyon		
Gelişmiş Ülkeler	1,4	1,8
Gelişmekte Olan Ülkeler	6,2	5,7
Dünya Ticaret Hacmi Artışı	2,9	4,9

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü Raporu – Ekim 2013

II- Türkiye Ekonomisine İlişkin Öngörüler

OVP'nin temel öncelikleri;

- cari açığı azaltmak, bu çerçevede,
 - yurt içi tasarrufları artırmak,
 - mevcut kaynakları üretken alanlara yönlendirmek,
 - ekonominin verimlilik düzeyini yükseltmek,
- enflasyonu düşürmek,
- kamu maliyesinde güçlü duruşu sürdürmek,
- büyüme ve istihdamı artırmak

olarak belirlenmiştir.

- **Büyüme ve istihdam**

OVP'ye göre, 2013 yılının ilk yarısında yurt içi talep tekrar canlanma eğilimine girmiş; özel ve kamu tüketimi ile kamu sabit sermaye yatırımları kaynaklı bir büyüme gerçekleşmiştir. İthalattaki hızlanma nedeniyle net ihracatın büyüme katkısı negatif 1,8 puan olarak kaydedilmiştir. İlk altı aydaki %3,7 oranında büyümenin ardından **yılın ikinci yarısında, ilk yarıda olduğu gibi, nihai yurt içi talebin büyüme olumlu katkısının, net ihracatın ise büyüme negatif katkısının devam etmesi öngörülmektedir. Yılın ikinci yarısında sanayi üretiminin artış eğilimini koruması, büyüme hizmetler sektörünün yüksek katkı vermeye devam etmesi beklenmektedir.** Söz konusu varsayımlar çerçevesinde 2013 yılında büyümenin %3,6 olacağı tahmin edilmektedir.

2014 yılında GSYH büyümesi %4 olarak öngörülmüştür. 2015 ve 2016 yıllarında ise üretken alanlara yönelik yatırımlarla desteklenen, daha çok yurt içi tasarruflarla finanse edilen, verimlilik artışına dayalı bir büyüme stratejisiyle GSYH artış hızı %5 olarak hedeflenmiştir. Özellikle sanayi sektöründe üretimde verimliliği artırmaya yönelik politikalar yoluyla toplam faktör verimliliğinin (TFV) büyüme katkısı artırılacak ve üretim faktörleri açısından daha dengeli bir büyüme yapısına geçiş sağlanacaktır. Aynı zamanda ekonominin rekabet gücü artırılarak cari açık sorunu yaşanmadan büyümenin hızlandırılması sağlanacaktır.

OVP kapsamında, 2014 yılında toplam tüketim harcamalarının artış hızının gerileyeceği, daha sonraki yıllarda ise söz konusu harcamalarda tedrici bir ivmelenme gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Öte yandan, 2014 yılından itibaren özel sektörün yatırım harcamalarında belirgin bir artış öngörülmektedir. Program döneminde gelişmiş ülke merkez bankalarının gevşek para politikalarından çıkış uygulamalarına başlayacağı beklentisi dikkate alındığında, dış finansman koşullarının olumsuz yönde etkilenebileceği ve bu durumun yatırım harcamaları üzerinde baskı yaratabileceği düşünülmektedir.

	2012	2013	2014	2015	2016
BÜYÜME					
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	1.416	1.559	1.719	1.895	2.095
GSYH (Milyar Dolar, Cari Fiyatlarla)	786	823	867	928	996
Kişi Başına Milli Gelir (GSYH, Dolar)	10.497	10.818	11.277	11.927	12.670
GSYH Büyümesi ⁽¹⁾	2,2	3,6	4,0	5,0	5,0
Toplam Tüketim ⁽¹⁾	0,2	4,3	3,2	3,8	3,6
Kamu	6,4	7,8	3,0	3,3	4,2
Özel	-0,5	3,8	3,2	3,8	3,5
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı ⁽¹⁾	-2,2	3,1	3,6	8,6	8,1
Kamu	10,5	19,5	-3,5	9,9	3,9
Özel	-4,8	-0,8	5,7	8,2	9,2
İSTİHDAM					
İşgücüne Katılma Oranı (%)	50,0	51,0	51,3	51,6	51,9
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	24.821	25.692	26.257	26.901	27.525
İşsizlik Oranı (%)	9,2	9,5	9,4	9,2	8,9

(1) Sabit fiyatlarla yüzde değişimi göstermektedir.

OVP'de ekonomik büyüme paralelinde işsizlik oranında da tedrici bir gerileme öngörülmektedir. 2014-2016 döneminde toplam istihdamın 1,8 milyon kişi artırılması planlanmaktadır. 2013 yılında %9,5 seviyesinde olması öngörülen işsizlik oranının ise 2015 yılında %8,9'a gerileyeceği tahmin edilmektedir.

- **Kamu Maliyesi**

OVP çerçevesinde maliye politikasının ekonomik ve finansal istikrarın desteklenmesine, yurt içi tasarrufların artırılarak cari açığın kontrol altında tutulmasına ve büyüme potansiyelinin yukarı çekilmesine yardımcı olacak şekilde uygulanması öngörülmektedir.

Merkezi yönetim bütçe açığının milli gelire oranının 2013 yılsonunda %1,2 seviyesine gerileyeceği öngörülmektedir. Ancak, söz konusu oranın 2014 yılında %1,9 seviyesine yükseleceği, bu tarihten itibaren de Program süresince tedrici bir düşüş eğilimi sergileyerek 2016 sonu itibarıyla %1,1'e gerileyeceği tahmin edilmektedir. Harcama ve gelir kalemlerinin seyrine ilişkin öngörüler dikkate alındığında, maliye politikasında genel olarak temkinli duruşun korunduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca, milli gelire oran olarak, 2012 yılında %36,2 düzeyinde gerçekleşen AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun 2013 yılında %35 düzeyine gerilemesi ve söz konusu oranın düzenli bir azalma eğilimi göstererek Program dönemi sonunda %30 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Nominal borç stokunun milli gelire oranında beklenen iyileşme, program döneminde kamu kesiminin daha az borçlanma eğiliminde olacağına işaret etmektedir. Ayrıca, önceki seçim dönemlerinde mali disiplinin sürdürüldüğü dikkate alındığında 2014 ve 2015 yıllarında yapılacak olan yerel ve genel seçimlerin maliye politikasında gevşemeye yol açmayacağı düşünülmektedir.

(GSYH'ya Oran, %)	2012	2013	2014	2015	2016
Harcamalar	25,6	26,1	25,4	24,6	23,7
Faiz Hariç Harcamalar	22,1	22,8	22,4	21,8	21,3
Faiz Giderleri	3,4	3,2	3,0	2,8	2,4
Gelirler	23,5	24,8	23,5	23,0	22,6
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	19,7	20,9	20,3	20,0	19,7
Diğer Gelirler	3,8	4,0	3,2	3,0	2,9
Bütçe Dengesi	-2,1	-1,2	-1,9	-1,6	-1,1
Faiz Dışı Denge	1,3	2,0	1,1	1,2	1,3
AB Tanımlı Genel Yönetim Nominal Borç Stoku	36,2	35,0	33,0	31,0	30,0

- **Ödemeler Dengesi**

Program dönemi boyunca başta Euro Alanı olmak üzere dış ticaret ortaklarının ekonomik aktivitesindeki iyileşmenin ihracat performansını olumlu yönde etkileyeceği tahmin edilmektedir. Bu dönemde yıllık ortalama ihracat artışının, yıllık ortalama ithalat artışının bir miktar üzerinde gerçekleşeceği, dış ticaret açığının ise yatay bir seyir izleyeceği öngörülmektedir. 2013 yıl sonu için 108,8 USD/varil olarak tahmin edilen petrol fiyatlarının aşağı yönlü bir seyir izleyerek dönem sonunda 93,1 USD/varil'e gerileyeceği varsayılmıştır. Altın dış ticaretinin ise uzun vadeli trendine yakınsayacağı beklenmektedir.

2013 yılında 58,8 milyar USD (milli gelirin %7,1'i) düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilen cari açığın, altın ticaretindeki normalleşme süreciyle birlikte 2014 sonunda 55,5 milyar USD'ye, milli gelire oranının da %6,4'e gerilemesi öngörülmektedir. 2013 yılında 59 milyar USD olacağı öngörülen enerji ithalatının da, ekonomik aktivitedeki artışa bağlı olarak program sonunda 64,5 milyar USD düzeyinde olması beklenmektedir.

Gelişmiş ülkelerin para politikası duruşunda sıkılaşıma işaretlerinin gündeme geldiği konjonktürde, tasarruf oranlarının düşük olduğu Türkiye’de dış finansman koşullarındaki gelişmeler yakından takip edilmektedir.

OVP’de dış talep koşullarındaki iyileşmenin yanı sıra enerji fiyatları üzerindeki yukarı yönlü baskının hafiflediği bir çerçeve çizilmiştir. 2014-2016 döneminde, ekonomik aktivitede öngörülen canlanmaya rağmen tasarruf oranlarının artırılmasına yönelik çalışmalar ve enerjide dışa bağımlılığın azaltılmasına yönelik adımlar sayesinde cari açığın milli gelire oranının %6’nın altına ineceği öngörülmektedir.

(milyar \$)	2012	2013	2014	2015	2016
İhracat (FOB)	152,5	153,5	166,5	184,0	202,5
İthalat (CIF)	236,5	251,5	262,0	282,0	305,0
Enerji İthalatı (27. Fesil)	60,1	59,0	61,0	62,0	64,5
Dış Ticaret Dengesi	-84,1	-98,0	-95,5	-98,0	-102,5
Turizm Gelirleri	25,7	29,0	31,0	32,0	34,5
Cari İşlemler Dengesi	-47,8	-58,8	-55,5	-55,0	-55,0
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-6,1	-7,1	-6,4	-5,9	-5,5
Dış Ticaret Hacmi / GSYH (%)	49,5	49,2	49,4	50,2	50,9
İhracat / İthalat (%)	64,5	61,0	63,5	65,2	66,4
Ham Petrol Fiyatı-Brent (\$/varil)	112,0	108,8	103,2	97,6	93,1

- **Enflasyon**

Programda, toplam talep koşullarının enflasyona düşüş yönünde yaptığı katkının 2014-2016 döneminde devam edeceği ve enerji fiyatlarının aşağı yönlü seyredeceği öngörülmektedir. Bu çerçevede, TÜFE’nin yıllık artış hızının 2014 yılında %5,3, 2015 ve 2016 yıllarında ise orta vadeli hedef olan %5 civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Öte yandan, program döneminde TL’deki değer kaybının süreceği yönündeki varsayım dikkate alındığında, enflasyon öngörülerinin bir miktar iyimser kaldığı düşünülmektedir.

	2012	2013	2014	2015	2016
TÜFE Yıl Sonu % Değişme	6,2	6,8	5,3	5,0	5,0
\$/TL (Ortalama)*	1,80	1,89	1,98	2,04	2,10

*İAB hesaplamaları

İktisadi Araştırmalar Bölümü
Ekim 2013

Ek: Türkiye Ekonomisine İlişkin OVP ve IMF Tahminlerinin Karşılaştırılması

Reel Büyüme (%)	Eski OVP	Yeni OVP	IMF Ekim 2013
2013	4,0	3,6	3,8
2014	5,0	4,0	3,5
2015	5,0	5,0	4,3
2016	-	5,0	4,4

Cari Açık/GSYH (%)	Eski OVP	Yeni OVP	IMF Ekim 2013
2013	7,1	7,1	7,4
2014	6,9	6,4	7,2
2015	6,5	5,9	7,4
2016	-	5,5	7,7

Enflasyon (TÜFE, Yıllık %)	Eski OVP	Yeni OVP	IMF Ekim 2013
2013	5,3	6,8	8,0
2014	5,0	5,3	6,0
2015	5,0	5,0	6,0
2016	-	5,0	6,0

Bütçe Açığı/GSYH (%)	Eski OVP	Yeni OVP
2013	2,2	1,2
2014	2,0	1,9
2015	1,8	1,6
2016	-	1,1